u novelističkim pripovijetkama, doduše, prirodno mogući, nisu fantastični, ali su neobični, nevjerojatni, nečuveni. Te su pripovijetke fikcija kao i bajke; svrha im nije da slikaju zbilju, nego da razonode. Često su sredstvo društvene satire. Njih karakterizira i humorističko obilježje, tako da folklorne anegdote [mi bismo radije rekli šaljive pripovijetke i pričice] ulaze u okvir te skupine. Kompozicija novelističkih pripovijedaka nije jednotipna kao u bajkama. Mogu se klasificirati prema sižeima i prema kompoziciji. Neke su po kompoziciji bliske bajkama i zapravo čine prijelaznu grupu, druge su jednostavne i kratke, a treće sadrže mehanički nanizane epizode. Na kraju daje autor pregled važnijih sižea, svrstanih u dvanaest grupa.

Kumulativne pripovijetke izdvajaju se u posebnu skupinu svojim specifičnim kompozicijskim i stilskim obilježjima. Osnovni im je kompozicijski postupak u višekratnim ponavljanjima s gradacijom istih zbivanja, čime se stvara lančana forma. Autor razmatra njihovu kompoziciju, stil i podrijetlo. Zapaža da se one katkada pjevaju, da teže prema rimi, stihu, konsonanci i asonanci; čini nam se da odatle proizlazi i pitanje o razgraničenju od skupine pjesama zvanih u nas nabrajalice. O kumulativnim pripovijetkama napisao je Propp posebnu raspravu, objavljenu u njegovoj knjizi **Fol'klor i dejstvitel'nost'** [1976].

Za razliku od bajki i kumulativnih pripovijedaka, koje se izdvajaju po obilježjima svoje strukture, pripovijetke o životinjama prepoznaju se po glavnim nosiocima radnje - to su životinje. Pripovijetke o životinjama zapravo su fantastične, životinje se u njima ne ponašaju u skladu sa svojom prirodom, te čine posve nemoguće stvari. Ta skupina pripovijedaka i basne, kao priče s alegorijskim značenjem, pripadaju dvjema posve različitim vrstama. Propp raspravlja u ovom poglavlju o žanrovskoj mnogolikosti pripovijedaka o životinjama [neke pripovijetke u kojima je riječ o životinjama pripadaju zapravo drugim skupinama], daje njihovu opću karakteristiku, predočuje njihov brojčani udio u ruskom pripovjedačkom repertoaru, raspravlja o povijesnim izvorima, analizira kompoziciju pripovijedaka o životinjama, razmišlja o njihovu podrijetlu [koje po svoj prilici seže u totemizam].

Posljednje, sedmo poglavlje knjige govori o načinu postojanja pripovijedaka u svome ambijentu; zanimljivo je stoga što se Propp u svojim studijama inače nije bavio tim pitanjima. Nakon općeg postavljanja problema raspravlja pisac o oblicima života ruske pripovijetke u različitim vremenima i sredinama, o tipovima pripovjedača i o nekolicini istaknutih majstora pripovijedanja.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

Radmila Pešić, Nada Milošević-Đorđević, Narodna književnost, Vuk Karadžić, Beograd 1984, 312 str.

■ ■

Ideja o pisanju ove knjige koju prikazujemo nametnula se autoricama nakon objavljivanja dvotomne Nove enciklopedije u boji "Vuk Karadžić- Larousse". U toj su enciklopediji znatnim dijelom bili zastupljeni termini narodne književnosti, ali su se gubili u mnoštvu ostalih pojmova. Tako su autorice već jednom obrađene pojmove proširile novim činjenicama, unijele i nove pojmove i nastala je knjiga "kojoj je namena da se naša narodna književnost predstavi ne samo stručnom nego i svakom kulturnom čitaocu u njenom stvarnom kontinuiranom bogatstvu i razvoju, da mu se prikaže u punoj slojevitosti usmene kulture i civilizacije koja je koliko specifična toliko i opšteljudska". Rječnik se - prema predgovoru - bavi u prvom redu građom naše usmene književnosti, "ali predstavlja i kratak književno-istorijski, kritički i teorijski prilaz toj građi", da bi o njoj pružio što potpunije informacije.

Abecednim redom se nižu pojmovi [za koje nam nije uvijek jasno po kojim su kriterijima birani ili izostavljani], pa tako opisana i objašnjena nalazimo imena pojedinih priča, pjesama, imena junaka i njihove povijesne i legendarne biografije, imena pjevača i kazivača, te naših i inozemnih proučavatelja usmene književnosti; nadalje su obrađene pojedine vrste usmene književnosti [bajka, priča, epska usmena pesma, lirska narodna pesma], metode proučavanja [istorijsko-geografska ili finska metoda, komparativna metoda itd.].

Za žaljenje je što se uz natuknice ne nalaze bibliografski podaci vezani uz njih [za one koji se žele više upoznati s pojedinom temom]. Možda zbog obilja materijala i bibliografskih jedinica u pojedinim su natuknicama nepotpuni podaci. Tako se npr. uz natuknicu vezanu uz Maju Bošković-Stulli govori kako je priredila nekoliko zbirki narodnih priča s terena kao posebno kritičko izdanje Instituta za narodnu umjetnost [**Istarske narodne priče**] ili u okviru godišnjaka **Narodna umjetnost**, pri čemu se spominje samo njezina zbirka priča iz Sinjske krajine, a ne i ona s otoka Brača, objavljena u **Narodnoj umjetnosti** br. 11-12. U istome je broju **Narodne umjetnosti** objavljena i studija o poeziji s otoka Brača, koju je priredio Olinko Delorko, a taj se podatak nalazi u ovoj knjizi uz ime Olinka Delorka. Ili: ako je svrha takva priručnika da pruži što bolju informaciju i stručnjaku i svakom običnom čitatelju, trebalo bi dati ispravnije podatke o katalogu pripovijedaka Aarnea i Thompsona u natuknici **Istorijsko-geografska ili finska metoda**; ne znamo zašto se ne spominju imena Maxa Lüthija, Lutza Röhricha itd., kad su već uvršteni mnogi značajniji naši i inozemni istraživači usmene književnosti. Potkrale su se i manje netočnosti, pa se uz opis viteške igre moreška kaže da se do danas "održala još na Lastovu i Korčuli i u izvođenju kulturno-umetničkih društava", a moreška se nikada nije plesala na otoku Lastovu.

Drago nam je da se pojavila knjiga koja je prvi put pokušala pregledno razvrstati i opisati pojmove usmene književnosti i u čiju su realizaciju nesumnjivo uloženi velik trud i znanje autorica. Olakšale su posao svima koji će se možda kasnije baviti sličnim poslom. Ovakva kakva jest knjiga će još mnogo godina poslužiti kao dobar priručnik učenicima, studentima i ostalim čitateljima koji žele saznati osnovne podatke o velikom području što ga pokriva usmena književnost.

LJILJANA MARKS

Tschechische Volksmärchen, Herausgegeben von **Jaromír Jech**, Akademie-Verlag, Berlin 1984, 527 str.

■ ■

Prvo je izdanje ove knjige objavljeno 1961. godine kao treća knjiga u seriji "Volksmärchen", koja sustavno objavljuje pripovijetke različitih naroda. Serija je zamišljena tako da su tekstovi priča namijenjeni i široj publici, a komentari, bibliografije i ostali dodaci upućenijem čitaocu i stručnjaku. [Knjigu je prikazala Maja Bošković-Stulli u Narodnoj umjetnosti br. 1, 130-133.]

Drugo, prerađeno izdanje te knjige izlazi dvadeset i tri godine kasnije. U proteklom je razdoblju došlo do značajnih metodoloških promjena u pristupu i istraživanju usmene književnosti u svijetu i u Čehoslovačkoj: mnogo se više istražuje na terenu, nastali su novi zapisi priča koji su respektirali kazivačevu individualnost i njegov jezični izraz, istraživači su pažnju obratili nekim starim i zaboravljenim zbirkama, objavljeni su nepoznati zapisi starih sakupljača, te radovi koji su osvijetlili najstarija razdoblja češkog pripovijedanja, nastavljena je katalogizacija pripovjedačkog materijala. Prirodno je da je autor pri pripremanju drugog izdanja uzeo u obzir sve ove novosti u istraživanju pripovijedaka, ali je ipak odlučio zadržati bitne polazne